

ПРО ВИКОНАННЯ У 2024 р. ПРОГРАМИ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ НА 2023-2025 рр.

*За результатами наукової доповіді на засіданні Президії НАПН України,
19 грудня 2024 р.*

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6240>

КРЕМЕНЬ Василь Григорович

*доктор філософських наук, професор,
дійсний член (академік) НАН України і
НАПН України, президент Національної
академії педагогічних наук України,
м. Київ, Україна*

ЛУГОВИЙ Володимир Іларіонович

*доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
перший віцепрезидент Національної
академії педагогічних наук України,
м. Київ, Україна*

ТОПУЗОВ Олег Михайлович

*доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
віцепрезидент Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна*

РЕГЕЙЛО Ірина Юріївна

*доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
начальник науково-організаційного відділу
апарату Президії Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна*

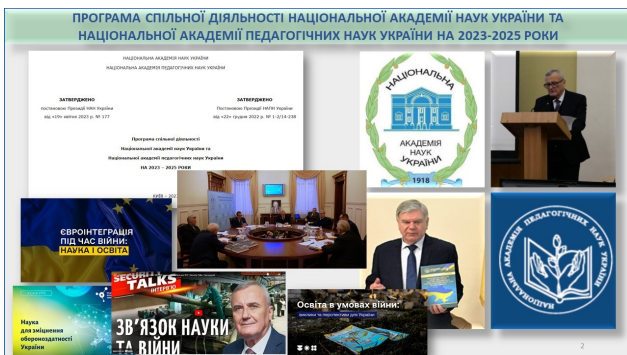
Анотація. У статті висвітлено основні результати виконання у 2024 р. Програми спільної діяльності Національної академії наук України та Національної академії педагогічних наук України на 2023-2025 роки, представлені на засіданні Президії НАПН України 19 грудня 2024 р. Продовження реалізації у 2024 р. Програми спільної діяльності НАН України та НАПН України на 2023-2025 роки здійснювалося у складних умовах воєнного стану, перспективних завдань для повоєнного відновлення та євроінтеграції, з метою посилення результативності та розвитку освітньо-наукового потенціалу країни.

Охарактеризовано основні результати виконання запланованих Програмою заходів співпраці, серед яких взаємодія дослідницьких інфраструктур; проведення комплексних досліджень; спільна участь у науково-експертній діяльності, підготовці законотворчих ініціатив у сфері науки та освіти, складі редколегій наукових періодичних видань; підготовка наукових і навчальних видань; проведення тематичних науково-комунікаційних та виставкових заходів з питань розвитку освіти і науки тощо.

Окреслено перспективні завдання для наукової і освітньої сфер, пов'язані передусім з потребами забезпечення національної єдності суспільства, воєнного потенціалу держави, повоєнного відновлення країни, її євроінтеграції, що потребують нагальної уваги та можуть бути вирішені у співпраці НАН України та НАПН України.

Ключові слова: Програма спільної діяльності; Національна академія наук України; Національна академія педагогічних наук України; наука; освіта; дослідницькі інфраструктури; розвиток наукової сфери; розвиток інноваційної людини; воєнний стан; повоєнне відновлення; європейська інтеграція.

Продовження реалізації у 2024 р. Програми спільної діяльності НАН України та НАПН України на 2023-2025 роки (далі — Програма) здійснювалося у складних умовах воєнного стану, перспективних завдань для повоєнного відновлення та євроінтеграції, з метою посилення результативності та розвитку освітньо-наукового потенціалу країни (НАПН України, 2023; Кремень, 2024b).

Серед *завдань* Програми:

- взаємодія дослідницьких інфраструктур;
- проведення комплексних міждисциплінарних досліджень у рамках проекту Плану відновлення України;
 - спільна участь у науково-експертній діяльності, підготовці законотворчих ініціатив у сфері науки та освіти;
 - участь у редколегіях наукових періодичних видань, підготовка наукових і навчальних видань;
 - проведення тематичних науково-комунікаційних та виставкових заходів з питань розвитку освіти і науки, зокрема у рамках *Всеукраїнського фестивалю науки* тощо.

Важливою складовою спільної діяльності НАН України та НАПН України є *спільне членство і взаємне представництво* в керівних органах

НАН України і НАПН України. Зокрема президент НАПН України *В.Г. Кремень* бере участь у роботі президій та загальних зборів НАН України, Ради президентів академій наук України.

Академік НАН України і НАПН України *В.Г. Кремень* очолює *секцію «Суспільні і гуманітарні науки» Комітету з Національної премії України імені Бориса Патона*, до складу якої входять віцепрезидент НАПН України *О.М. Топузов*, в.о. академіка-секретаря Відділення психології та спеціальної педагогіки НАПН України *В.Г. Панок* та начальник науково-організаційного відділу апарату Президії НАПН України *І.Ю. Регейло* (вчений секретар секції). За рекомендацією секції та за підтримки Комітету колективу авторів праці «Україна Соборна у боротьбі за державну незалежність 1917-1923 рр.» Указом Президента України присуджено Національну премію України імені Бориса Патона 2024 року.

Перший віцепрезидент НАПН України *В.І. Луговий* та начальник науково-організаційного відділу апарату Президії НАПН України *І.Ю. Регейло* взяли участь у *Міжнародному симпозиумі, присвяченому пам'яті академіка НАН України Б.Є. Патона «Оцінювання результатів*

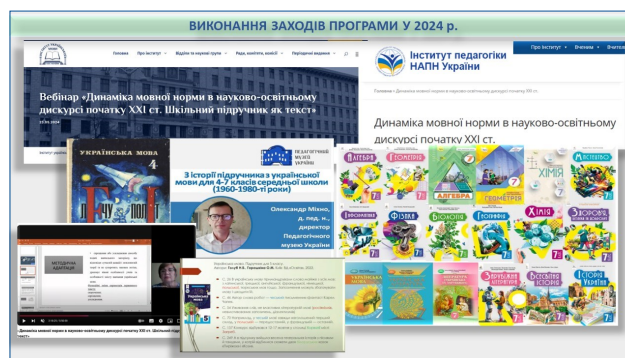
наукових досліджень у сучасних реаліях: еволюція підходів у когнітивному, соціально-економічному та управлінському аспектах», що відбувся 28 листопада 2024 р. у НАН України під головуванням президента НАН України А.Г. Заболотного та під патронатом Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) (ДУ «ІДНТПІН ім. Г.М. Доброва НАН України», 2024). Вченими НАПН України презентовано доповідь «Оцінювання науки, оцінювання в науці: проблема врахування закономірностей розвитку».

Науково-координаційною радою Секції суспільних наук і гуманітарних наук НАН України щороку здійснюється експертиза фундаментальних наукових досліджень, запланованих до виконання в наукових установах НАПН України. У 2024 р. погоджено 13 тем фундаментальних досліджень для виконання у 2025 р.

До *найважливіших результатів виконання Програми* у 2024 р. можна віднести наступні:

- спільне сприяння вчених НАН України та НАПН України проведенню інноваційної політики в галузі сучасної освіти, впровадженню психологічно обґрунтованих новітніх методів і методик в освітній процес, узагальненню досвіду творчих освітян і науковців;
- спільне обговорення гостроактуальних проблем сучасної науки, пов'язаних з необхідністю забезпечити плідну наукову підтримку викликам нинішньої ситуації, зокрема різних аспектів переживання особистістю кризових умов воєнного часу та можливості надання психологічної допомоги різним верствам населення в умовах війни;
- розроблення спільних міждисциплінарних наукових досліджень, зокрема підготовка проекту дослідження: «Розробка інтелектуальної природномовної системи для подолання психологічних розладів здоров'я учасників бойових дій у воєнний та повоєнний періоди» (Інститут соціальної та політичної психології НАПН України та Інституту проблем штучного інтелекту МОН і НАН України), поданого на конкурс Національного фонду досліджень України «Наука для зміцнення обороноздатності України»;
- проведення та участь у численних спільних науково-практичних заходах з питань розвитку освіти і науки в умовах воєнного стану, повоєнного відновлення країни та євроінтеграції.

На виконання Програми вченими відділу навчання української мови та літератури *Інституту педагогіки НАПН України* спільно з відді-

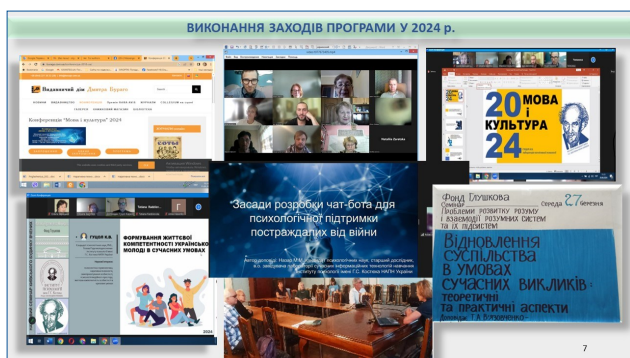
лом стилістики, культури мови та соціолінгвістики *Інституту української мови НАН України* проведено міжвідомчий вебінар «Динаміка мовної норми в науково-освітньому дискурсі і початку XXI ст. Шкільний підручник як текст», 28 травня 2024 р. (Інститут української мови НАН України, 2024) Учасники вебінару: вчителі, студенти і викладачі закладів вищої освіти, методисти інститутів післядипломної освіти обговорили актуальні питання підручникотворення, стандартів сучасної української літературної мови, унормування науково-освітньої комунікації та ін.

Директором Педагогічного музею України *Олександром Міхном* презентовано ґрунтовний історичний аналіз «3 історії підручника з української мови для 4-7 класів середньої школи (1960-1980-ті роки)» (Міхно, 2024).

У виступі *Олени Горошкіної*, завідувача відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України окреслено основні напрями методичної адаптації наукових текстів у навчальних виданнях для закладів загальної середньої освіти.

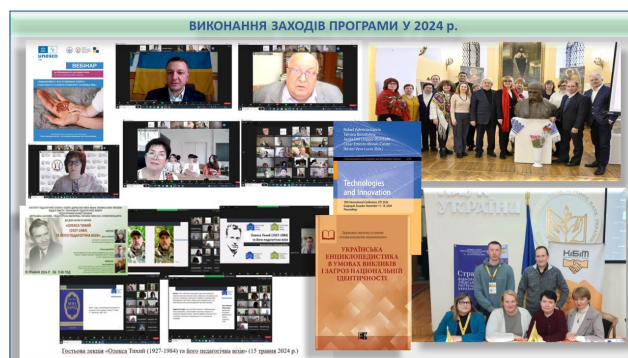
Учені НАН України у складі експертних груп МОН України активно долучилися до експертизи підручників для 7 класів з основних навчальних предметів для базової середньої освіти, підготовленими вченими Інституту педагогіки НАПН України у 2024 р. (Інститут педагогіки НАПН України, n.d.).

Вчені *Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України* спільно з *Інститутом мовознавства імені О.А. Потебні НАН України* взяли участь в організації Міжнародної наукової конференції «Мова і культура» імені Сергія Бурого, 25-28 червня 2024 р. Так, 26 червня 2024 р. відбулось онлайн засідання секції «Психологія мови і культури», організоване лабораторією когнітивної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, яка традиційно опікується участю психологів у роботі конференції. Головувала дійсний член НАПН України, доктор

психологічних наук, професор, заступник директора з науково-дослідної роботи Інституту *Н.В. Чепелева*. Учасниками секційного засідання обговорено різні аспекти переживання особистістю кризових умов воєнного часу та можливості забезпечення психологічної допомоги різним верствам населення в умовах війни; гостроактуальні проблеми сучасної психологічної науки, пов'язані з необхідністю забезпечити наукову підтримку викликам нинішньої ситуації. Це, в першу чергу, проблематика життєвої компетентності особистості у кризові періоди життя суспільства у різних її вимірах і аспектах: семантичне наповнення поняття «життєва компетентність»; технології і чинники розвитку життєвої компетентності; різні аспекти формування досвіду особистості під час війни; проблеми волонтерства як соціокультурної практики; особливості переживання життєвих ситуацій, пов'язаних з війною, можливості нарративних технологій як засобу підтримки при роботі з сім'ями військовослужбовців. Дискутувалися проблеми діалогічної компетентності особистості; вплив культурних цінностей на мотивацію до навчання мовам; феномен дискурсивного резонансу як наслідок впливу резонансного культурного заходу на суспільну свідомість. Цікавість викликало обговорення перспективної рефлексії дорослими українцями післявоєнного майбутнього. (Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2024).

Також вчені Інституту психології імені Г.С. Костюка регулярно долучаються до засідань міждисциплінарного наукового семінару Фонду В.М. Глушкова «Проблеми розвитку розуму і взаємодії розумних систем та їх підсистем», що працює на постійній основі на базі Київського будинку вчених НАН України. Цьогоріч забезпечувались презентація і поглиблене обговорення новітніх ідей і актуальних розробок науковців різних установ НАПН і НАН України серед наукової громадськості України, а завдяки проведенню ряду засідань в онлайн режимі — і зарубіжних країн.

Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України у співпраці з *Інститутом української мови НАН України*, *Інститутом літератури імені Тараса Шевченка НАН України* 15 лютого 2024 р. проведено щорічний вебінар «Рідномовна і багатомовна освіта у контексті сталого розвитку суспільства» (ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, 2024), присвячений Міжнародному дню рідної мови (International Mother Language Day 2024). Співорганізаторами вебінару виступили Секретаріат уповноваженого із захисту рідної мови, Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, Кафедра ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття» ГО «Українська асоціація освіти дорослих». Мета вебінару — просвітницька місія партнерства наукових установ, закладів фахової передвищої і вищої освіти, заклади загальної освіти у дієвій реалізації політики україномовного навчання та раціональної підтримки багатомовної освіти; утвердження цінності мови як маркеру української ідентичності в умовах воєнних реалій. Учасниками вебінару (понад 180 осіб) серед яких: громадські діячі, науковці, студенти, магістранти, аспіранти, докторанти, викладачі закладів фахової передвищої і вищої освіти, працівники бібліотек, музейних інституцій (Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Ізмаїльський державний гуманітарний університет та ін.) обговорено питання зміцнення мотивації до опанування норм української мови, формування ціннісного ставлення до української мови як чинника національної безпеки, акцентовано увагу на сучасних викликах у контексті утвердження української мови як націєтворчого чинника суспільного поступу та ін. (Вовк, 2024).

На виконання завдань Програми вчені Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені

Івана Зязюна НАПН України (д. психол. н., проф. В.В. Рибалка, к. пед. н. В.М. Піддячий) продовжили діяльність у складі науково-дослідної лабораторії з вивчення і розроблення гуманітарних ідей академіка В.І. Вернадського, що діє під егідою спеціальної Комісії НАН України. Підготовлено колективну монографію «Ноосфера Вернадського, сучасна освіта і наука» (Рибалка, ред., 2024).

Вчені Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна та інших наукових установ НАПН України активно долучаються до підготовки публікацій **e-BUE** — порталної версії «Великої української енциклопедії», загальне керівництво підготовкою якої здійснюється НАН України (Радомський, 2024).

У 2024 р. розширено дієву співпрацю з **Національним центром «Мала академія наук»**. Зокрема, започатковано співпрацю Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України з комунальним закладом позашкільної освіти **«Київська Мала академія наук учнівської молоді»** — територіального відділення Національного центру «Мала академія наук України», в рамках якої проведено низку методичних семінарів для ліцеїстів Київського військового ліцею імені Івана Богуна щодо особливостей написання наукових робіт (3 жовтня 2024 р.) та використання ресурсів наукової бібліотеки для проведення наукового дослідження (14 листопада). Модератор обох заходів – д. пед. н., с. н. с., провідний науковий співробітник відділу змісту і

технологій педагогічної освіти Н.О. Філіпчук (ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, 2024).

Вчені **Інституту соціальної та політичної психології НАПН України** здійснювали керівництво секціями «Психологія» (Н.Л. Дятел) та «Медіапсихологія» (Л.А. Найдюнова) у 2023-2024 та 2024-2025 навчальних роках і забезпечували проведення щотижневих лекцій, керування розробкою досліджень та написанням науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН. Взяли участь в організації та проведенні II етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту наукових робіт, 3-4 лютого 2024 р.

Старший науковий співробітник **Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України** І.О. Корнієнко є постійним членом журі секції «Психологія» Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук у Львівській області.

Ученими відділу проектування розвитку обдарованості **Інституту обдарованої дитини НАПН України** розроблено навчальну програму міжгалузевого STEAM-орієнтованого курсу «Стихії: погляд крізь науку і мистецтво» для вихованців МАН України, учнів закладів загальної середньої та позашкільної освіти молодшого підліткового віку (автори: О.І. Казакова, Ю.В. Шеменьова).

Проведено **Міжнародну науково-практичну конференцію «STEAM-ОСВІТА: від теорії до практики»**, 12-14 червня 2024 р. Спів організатори заходу: НАН України, НАПН України, Національний центр «Мала академія наук України». До заходу долучилися близько 2 тис. учасників з усіх регіонів України, що дало змогу налагодити співпрацю між науковцями, педагогами, практиками в галузі STEAM-освіти, обговорити актуальні проблеми та перспективи її розвитку; виробити практичні рекомендації її впровадження (Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2024).

Спільно з Буковинською Малою академією наук учнівської молоді та Чернівецьким центром професійного розвитку педагогічних працівників 14-15 листопада 2024 р. Інститутом обдарованої дитини НАПН України на базі Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та Музею науки Буковинської Малої академії наук учнівської молоді проведено обласний семінар (воркшоп) для вчителів закладів загальної середньої освіти Чернівецької області «Лабораторія наукової освіти для вчителів природничих дисциплін».

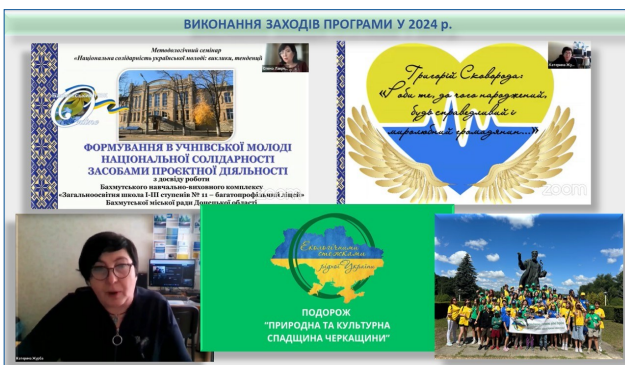
Лабораторією морального, громадянського та міжкультурного виховання *Інституту проблем виховання НАПН України* спільно з Національним ботанічним садом імені М.М. Гришка НАН України реалізується *Програма «Екологічними стежками рідної України»*, що впроваджується за ініціативи та підтримки Донецької обласної державної адміністрації у рамках Міжвідомчої регіональної програми «Екологічна просвіта та інформування для сталого розвитку Донеччини» на 2020-2025 рр. Метою Програми є ознайомлення дітей та молоді Донеччини з природною, культурною та історичною спадщиною України; надання психологічної підтримки дітям, що перебувають/перебували на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, через використання потенціалу природних екосистем; формування у дітей звички піклуватися про своє ментальне здоров'я; впровадження навичок психологічної стійкості. У рамках Програми учні та педагоги мають змогу відвідати заповідники, національні природні парки, ботанічні сади, історико-культурні об'єкти. З дітьми працюють досвідчені вихователі, екологи, кваліфіковані психологи, які застосовують сучасні методи психологічної підтримки, адаптовані до вікових категорій дітей (Програма «Екологічними стежками рідної України», n.d.).

В рамках щорічної виставки «Інноватика в сучасній освіті» 24 жовтня 2024 р. *Інститутом проблем виховання НАПН України* спільно з

Інститутом історії НАН України проведено методологічний семінар «*Національна солідарність української молоді: виклики, тенденції і стратегії*». Проблемним полем методологічного семінару стали питання національної солідарності, національної ідентичності, національно-патріотичного виховання в умовах війни (Інститут проблем виховання, 2024).

Активною та плідною є взаємодія *Інституту соціальної та політичної психології НАПН України* з *Інститутом демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України* та *Інститутом соціології НАН України*. 20 червня 2024 р. проведено круглий стіл «*Дослідження соціально-психологічного стану населення України в умовах війни: виклики для фахової спільноти*» за участі представників провідних академічних установ НАН України, НАПН України, незалежних центрів, що спеціалізуються на вивченні громадської думки в Україні. За результатами обговорення окреслено необхідність:

- посилення міждисциплінарної кооперації соціологів, психологів, демографів та інших фахівців для розв'язання складних проблем, пов'язаних з війною;
- пошуку нових методологічних підходів для виявлення складних переживань та емоцій людей у воєнний час;
- дослідження динаміки соціальної напруженості, довіри до влади, ролі політичних орієнтацій, цінностей та групової належності у формуванні уявлень про війну та ставлення до неї на всіх її етапах;
- поглибленого вивчення чинників, що впливають на міграційні наміри;
- розроблення контекстно-чутливих засобів вимірювання, врахування впливу сприйманих загроз на надійність результатів; докладного опису контексту дослідження, включно з конкретним моментом і місцем, для забезпечення належної інтерпретації даних;

- вивчення потенціалу онлайн-досліджень як окремого дослідницького напрямку, враховуючи деформацію вибірки та інші проблеми;

- фокусування на стратегіях та готовності різних груп населення, особливо чоловіків призовного віку, до ширшої мобілізації та її довгострокових наслідків, а також питаннях справедливості та потенціалі зростання соціальної напруженості в міру того, як війна прогресує і повертаються ветерани (Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2024а; 2024b).

Опубліковано збірник матеріалів круглого столу, в якому представлено нові методичні підходи і рішення для соціальних досліджень та актуальні результати таких досліджень. Збірник адресований дослідникам у галузі суспільних і поведінкових наук, студентам й аспірантам закладів вищої освіти (Слюсаревський & Чуніхіна, 2024).

Інститутом вищої освіти НАПН України спільно з *Інститутом демографії та проблем якості життя НАН України* здійснено аналіз та узагальнення поточних результатів реалізації Стратегії розвитку вищої освіти в Україні в умовах надзвичайних ситуацій та криз воєнного стану, визначено законодавчі передумови та основні концепти розвитку вищої освіти, зокрема модернізації мережі закладів вищої освіти, в контексті євроінтеграції. Широке обговорення цих питань відбулося на круглому столі: «*Стратегія розвитку вищої освіти України в умовах надзвичайних ситуацій та криз воєнного стану. Розбудова мережі закладів вищої освіти України*», проведеному 23 вересня 2024 р. До участі у круглому столі долучилися представники Міністерства освіти і науки України, Інституту вищої освіти НАПН України, Інституту демографії та проблем якості життя НАН України, Національного Еразмус+ офісу в Україні, Національної команди експертів з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+ за участі Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Круглий стіл проходив у гібридному форматі — 32 учасники зібралися в конференц-залі Інституту вищої освіти НАПН України та Національному Еразмус+ офісу в Україні, серед них представники Міністерства освіти і науки України — заступник міністра *Михайло Винницький*, генеральний директор Директорату фахової передвищої, вищої освіти *Олег Шаров* і державний експерт *Марина Мруга* та Міністерства культури і стратегічних комунікацій — *Тетяна Колос*, депар-

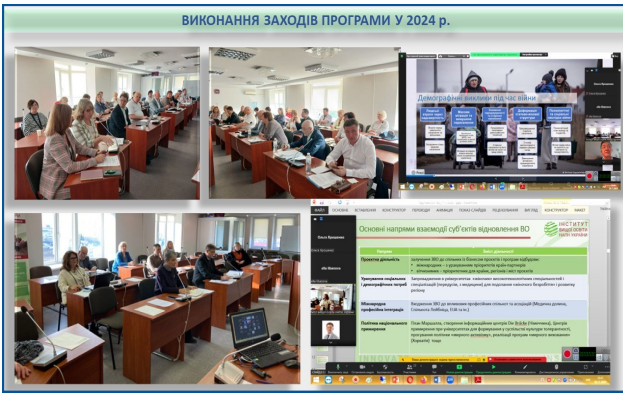
тамент мистецтв, та *Ольга Россошанська*, в.о. Голови Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти, а близько 100 учасників приєдналися онлайн на платформі ZOOM.

Захід відкрив президент НАПН України *Василь Кремень*, який, спираючись на результати проведеного науковцями НАПН України дослідження «Мережа державних закладів вищої освіти України: аналіз ефективності та конкурентоспроможності» (Кремень та ін., 2024), охарактеризував ситуацію у вищій освіті України, підкресливши нагальну потребу в модернізації мережі закладів вищої освіти, зокрема через негативний вплив на якість вищої освіти розпорошення обмежених ресурсів (Кремень, 2024а).

Заступник міністра освіти і науки України *Михайло Винницький*, Національний експерт з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+, представив ключові положення сучасної політики щодо вищої освіти та імплементації Стратегії розвитку вищої освіти України в умовах надзвичайних ситуацій та криз воєнного стану, а також основні концепти освітніх реформ, які впливають на модернізацію мережі закладів вищої освіти.

Національні експерти з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+, — *Олег Шаров*, *Володимир Луговий*, *Юрій Рашкевич*, *Олена Козієвська* та *Володимир Бахрушин*, — виступили з презентаціями щодо актуальних проблем розвитку вищої освіти України в умовах надзвичайних ситуацій та криз воєнного стану та розбудови мережі закладів вищої освіти України (National Erasmus+ Office in Ukraine, 2024).

Крім того, *Інститутом вищої освіти НАПН України* спільно з *Інститутом демографії та проблем якості життя НАН України* проведено круглий стіл «*Повоєнне відновлення вищої освіти: зарубіжний досвід і світоглядно-методологічні засади*», 18 листопада 2024 р., під час якого обговорено педагогічні, демографічні, економічні, філософські, ціннісні та правові аспекти повоєнного відновлення вищої освіти України та ін. У своїх виступах доповідачі наголосили, що широкомасштабне військове вторгнення росії завдало і продовжує завдавати потужного руйнівного впливу на інфраструктуру, економіку країни, усі сфери суспільного життя. Все це актуалізує потребу в переосмисленні ключових пріоритетів розвитку вищої освіти в умовах післявоєнного відновлення країни. Так як, вища освіта має стати провідним чинником високого рівня цивілізацій-

ної суб'єктності України і власної ідентичності. Зрештою, сильними держави стають завдяки освіті, науці та інноваційній економіці.

Під час «круглого столу» обговорено педагогічні, демографічні, економічні, філософські, ціннісні та правові аспекти повоєнного відновлення вищої освіти України. З окремими доповідями виступили вчені Інституту демографії та проблем якості життя НАН України — заступник директора з наукової роботи *О.М. Гладун*; завідувач відділу демографічного моделювання та прогнозування *Д.Г. Шушпанов*; завідувач сектору міграційних досліджень *О.В. Позняк* та ін. (Інститут вищої освіти НАПН України, 2024).

Вчені *Інституту цифровізації освіти НАПН України* активно долучилися до участі у VI Всеукраїнському відкритому науково-практичному онлайн-форумі «*Інноваційні трансформації у сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії*», який проводиться щорічно та цього року відбувся 12 листопада в онлайн форматі. Стратегічна спрямованість Форуму — сприяти формуванню і вдосконаленню наукової думки щодо сучасного технологічного, методичного та організаційного забезпечення освітнього процесу в нашій державі, створення сприятливих умов для інтеграції та консолідації діяльності українських науковців та освітян з науково-освітньою інфраструктурою Євросоюзу та розвинутих країн світу, реалізації можливостей поділитися результатами напрацювань і досліджень, що знайдуть своє відображення у роботі, яку вестиме наша держава в галузі освіти в умовах воєнного часу та після нього (НАПН України, 2024).

Організатори Форуму: НАН України, НАПН України, Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», а також стратегічні партнери Національного центру «Мала академія наук України» — провідні наукові установи, експериментальні заклади — лідери освіти, наукові

школи й громадські об'єднання України. Наукові секції й напрями роботи онлайн-форуму:

- Активи інноваційного розвитку освіти: технології, методики, ресурси.
- Цифровізація освіти на засадах STEM в умовах євроінтеграції.
- Інформаційно-цифрові середовища закладів освіти: трансформація, безпека, вплив AI.
- Softskills — навички XXI століття: що найбільш за все цінують роботодавці.
- Впровадження наукової освіти в українській освітній простір: зарубіжний і вітчизняний досвід, перспективи.
- Трендвотчінг ринку праці в системі підготовки і підвищення кваліфікації фахівців в умовах повоєнного відновлення України.
- Управління адаптивними процесами в освіті в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.
- Актуальні проблеми реабілітаційної психології в Україні.
- Розвивальний потенціал віртуального освітнього простору.
- Багаторівнева система підготовки педагогів профільного і професійного навчання в умовах освітньо-науково-виробничого кластеру.
- Позашкільна освіта: теорія, практика, методика.

Директор Інституту цифровізації освіти НАПН України *О.М. Спірін* на пленарному засіданні форуму презентував доповідь «Цифровізація науково-освітніх середовищ: ключові напрями та завдання». Заступник директора з науково-експериментальної роботи, *О.П. Пінчук* здійснювала модерування роботи наукової панелі «*Інформаційно-цифрові середовища закладів освіти: трансформація, безпека, вплив AI*», та виступила з доповіддю «Вплив електронних енциклопедій на доступ до знань в умовах цифрової трансформації освітніх середовищ» (Інститут цифровізації освіти НАПН України, 2024a).

Активно долучилися до участі у форумі вчені й інших наукових установ та закладу вищої освіти НАПН України. Зокрема, вчені *Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України* взяли участь у форумі в якості членів науково-організаційного комітету, модераторів секцій, спікерів пленарного засідання та секцій, авторів тез.

Вченими *Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України* у рамках форуму організовано і проведено секційне засідання / наукову панель «Актуальні проблеми реабілітаційної психології в Україні» (модератор: О.С. Волярська, старший науковий співробітник відділу андрагогіки) (ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, 2024).

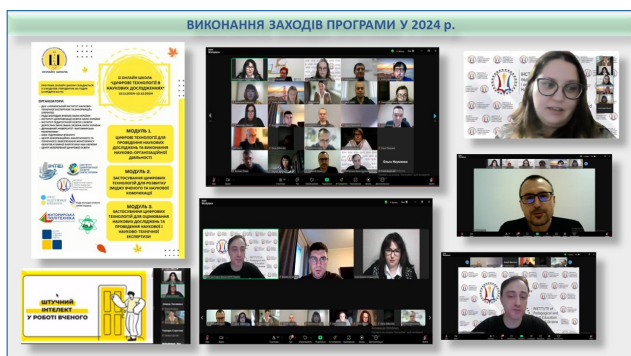
Вченими кафедри професійної і вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти *ДЗВО «Університет менеджменту освіти»* в рамках форуму організовано модерування наукової панелі «Soft skills — навички XXI століття: що найбільш за все цінують роботодавці».

З метою підвищення рівня цифрової компетентності та компетентності з відкритої науки вченими *Інституту цифровізації освіти та Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України* спільно з *Центром інформаційно-аналітичного та технічного забезпечення моніторингу об'єктів атомної енергетики НАН України* організовано і проведено *II онлайн школу «Цифрові технології в наукових дослідженнях»* (з 12 листопада 2024 р. по 12 грудня 2024 р.) для наукових й науково-педагогічних працівників, докторантів й аспірантів наукових установ НАПН України, НАН України та закладів вищої освіти. Навчання включало 3 модулі: цифрові технології для проведення наукового дослідження та науково-організаційної діяльності; застосування цифрових технологій для розвитку іміджу вченого та наукової комунікації; застосування цифрових технологій для оцінювання наукових досліджень та проведення наукової і науково-технічної експертизи та перед-

бачає 90 годин (3 кредити ECTS) (Інститут цифровізації освіти НАПН України, 2024b).

Інститутом професійної освіти НАПН України у співпраці з науковими установами НАН України: *Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона*, *Інститут кібернетики імені В.М. Глушкова* та *Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М.Т. Рильського* проведено *V Міжнародну науково-практичну конференцію «Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства»*, 17 жовтня 2024 р. У науково-практичному заході взяли участь понад 200 осіб: вчені наукових установ, науково-педагогічні, педагогічні працівники закладів вищої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, навчально (науково)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, представники громадських організацій, професійних спілок і приватних підприємств, аспіранти, докторанти та ін.

Звертаючись до учасників конференції з вітальним словом, президент НАПН України, *Василь Кремень* окреслив нові виклики сьогодення, що потребують вирішення зусиллями професійної освіти, наголосивши при цьому на її провідній ролі у післявоєнній відбудові України. Окрему увагу учений приділив необхідності підготовки фахівців, здатних швидко адаптуватися до змін на ринку праці та ефективно працювати в умовах цифрової економіки, зробивши особливий акцент на важливості міжнародної співпраці та обміну досвідом для підвищення якості професійної освіти й сприяння інтеграції України в європейський освітній простір. Академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України *Нелля Ничкало* актуалізувала: цінність впровадження інноваційних підходів до навчання й професійної підготовки кваліфікованих кадрів з урахуванням нових цивілізаційних викликів; особливе значення збільшення масштабів співпраці між освітніми установами й роботодавцями для забезпечення максимально якісної практичної підготовки фахівців. Генеральний директор директорату професійної освіти МОН України *Ірина Шумік* у вітальному слові вказала на важливу роль європейських партнерів у розвитку національної професійної освіти та покращенні якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників для успішного працевлаштування та сприяння відновленню економіки України. Ректор Сілезької академії, доктор наук, професор *Александр Остенда* наголосив на

актуальності інтеграції принципів сталого розвитку в професійну освіту. Учений підкреслив, що підготовка фахівців має відповідати сучасним викликам суспільства та сприяти формуванню екологічно і соціально відповідальних громадян.

Під час пленарного засідання конференції директор Інституту професійної освіти НАПН України *Валентина Радкевич* виступила з доповіддю, в якій висвітлила основні аспекти орієнтації професійної освіти України на захист національних інтересів, повоєнне відновлення і сталий розвиток суспільства. Зокрема, академік зазначила, що сучасна система професійної освіти України, готуючи кваліфіковані кадри для вітчизняного ринку праці в умовах війни, соціальної й економічної нестабільності, численних екологічних катастроф, має сприяти реалізації цілей сталого розвитку у забезпеченні економічної, екологічної, енергетичної, інформаційної безпеки нашої держави, що дасть змогу прискорити повоєнне відновлення України й наблизити сталий розвиток суспільства. Голова Профспілки працівників будівництва і промисловості будівельних матеріалів України *Василь Андрєєв* поінформував учасників заходу про трансформацію ринку праці в будівельній галузі й окреслив стан і перспективи професійного навчання дорослих для відновлення України. Він наголосив на необхідності підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників, відповідно до сучасних вимог новітніх будівельних технологій та екологічних стандартів. Доповідач також підкреслив важливість соціального діалогу між роботодавцями, профспілками й закладами освіти для забезпечення сталого розвитку галузі й ефективної післявоєнної відбудови країни.

На підсумковому пленарному засіданні конференції були обговорені рекомендації, озвучені модераторами секцій, прийнято рішення про їх оприлюднення та реалізацію на державному, регіональному й інституційному рівнях. За ре-

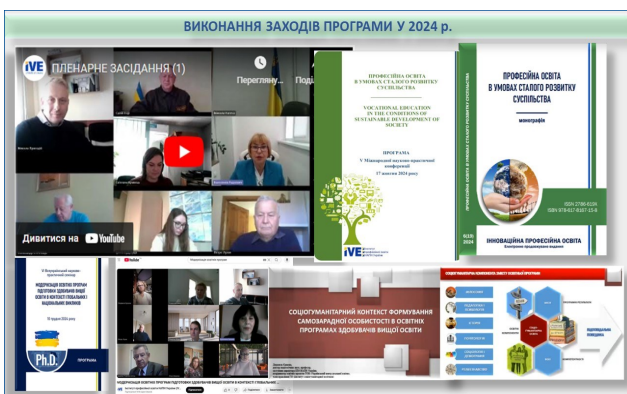
зультатами конференції опубліковано колективну монографію (Радкевич & Пригодій, 2024).

Крім того, Інститутом професійної освіти НАПН України посилено зв'язки з науковими установами НАН України з питань модернізації освітніх програм підготовки майбутніх докторів філософії. Результати аналізу матеріалів щорічної Міжнародної науково-практичної конференції «Відновлювана енергетика та енергоефективність у XXI столітті» було використано у процесі підготовки трьох практичних посібників для закладів професійної (професійно-технічної) освіти різних галузей.

З метою координації бібліометричних технологій і наукознавчих досліджень в установах НАН України і НАПН України *Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В.О. Сухомлинського* у 2024 р. здійснено два бібліометричних аудити педагогічної науки за показниками наукометричної системи «Бібліометрика української науки», доступні для ознайомлення на сайті бібліотеки.

Продуктивною була участь співробітників Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського у науково-практичних заходах ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського:

- IX Всеукраїнській науково-практичній конференції з історії освіти з міжнародною участю «Педагогічна біографіка про національно-патріотичне виховання дітей і молоді: ідеї, концепції, практики», 13 травня 2024 р.;

• участь у засіданні Президії НАПН України 19 вересня 2024 р. генерального директора Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського Л.А. Дубровіної, де розглядалося питання «Про наукову і науково-організаційну діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського за 2020-2024 рр. та перспективи її подальшого розвитку».

Науковці ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського взяли участь у заходах НАН України:

• всеукраїнській науковій конференції «Українська енциклопедистка в умовах викликів і загроз національній ідентичності», 29 травня 2024 р.;

• XX Всеукраїнських біографічних читаннях, присвячених пам'яті засновника і першого директора Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, доктора історичних наук, професора Віталія Сергієвича Чижка (1951-2003) «Сучасна біографіка та біобібліографія: нові форми і методи дослідницької та інформаційної роботи, інтеграції та поширення біографічних знань», 5 червня 2024 р.;

• Міжнародній науковій конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація. Інтеграція у міжнародний бібліотечний простір», 8-10 жовтня 2024 р.

Аналіз результатів виконання у 2024 р. Програми спільної діяльності Національної академії наук України та Національної академії педагогічних наук України на 2023-2025 роки засвідчує, що співпраця між вченими НАН України та НАПН України в цілому була ефективною, заплановані на 2024 р. у Програмі заходи виконано.

Присутній на засіданні Президії віцепрезидент Національної академії наук України, доктор економічних наук, професор, академік НАН України *Сергій Іванович Пирожков*, позитивно оцінюючи досвід плідної співпраці вчених НАН України та НАПН України, відзначив наростаючу динаміку взаємодії наукових установ академії у 2024 р. Вчений окреслив перспективні першочергові завдання спільної діяльності у розвитку науки та освіти для відновлення держави, розвитку людського капіталу країни та її успішної євроінтеграції.

Питання про виконання Програми спільної діяльності НАН України та НАПН України на 2023-2025 рр. розглянуто на засіданні Президії Національної академії наук України 26 грудня 2024 р. на якому схвалено основні результати її реалізації. Керівникам наукових установ постановою Президії НАН України рекомендовано продовження вико-

нання заходів Програми спільної діяльності НАН України та НАПН України на 2023-2025 рр. з урахуванням викликів воєнного стану та реалізації євроінтеграційного курсу та систематично висвітлювати результати співпраці у медіа, на сайтах наукових установ, соціальних мережах та ін.

Підвищенню якості реалізації Програми спільної діяльності НАН України та НАПН України сприятиме:

• розширення напрямів співпраці з науковими установами НАН України щодо обміну інформацією, підготовки наукових публікацій, впровадження результатів наукових досліджень, проведення спільних масових заходів, підвищення кваліфікації тощо;

• укладення Угод про співробітництво між науковими установами НАН України та НАПН України;

• створення спільних робочих груп з підготовки пропозицій для розроблення політик у сфері національної безпеки, освіти, науки та інновацій;

• забезпечення систематичної взаємодії дослідницької інфраструктури НАН України та НАПН України;

• імплементація стандартів відкритої науки в діяльність дослідницьких установ в умовах війни та повоєнного відновлення України;

• залучення наукових установ НАН України до спільного інформаційно-аналітичного супроводу освіти, педагогіки і психології в умовах цифрової трансформації науки;

• посилення співпраці з редакційними колегіями наукових фахових видань НАН України та НАПН України;

• розроблення спеціалізованих освітніх програм, навчально-методичного забезпечення для обдарованих дітей;

• поповнення бібліотечних фондів, популяризація наукових видань, підготовлених вченими установ НАН України та НАПН України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Вовк, М.П. (2024). Націєтворчі засади україномовної освіти (про результати проведення щорічного вебінару «Рідномовна і багатомовна освіта у контексті сталого розвитку» до Міжнародного дня рідної мови 2024). *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 6(1), 1-7. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6102>

Вознюк, О.В., Моргун, В.Ф., Москалик, Г.Ф., Осадченко, І.І., Павлик, Н.В., Піддячий, М.І., Рибалка, В.В., Шакотько, В.В. & Шилов, Ю.О. (2024). *Ноосфера Вернадського, сучасна освіта і наука: під час випробувань і надалі*: колективна монографія

- (В.В. Рибалка, ред.). Київ-Кременчук: Вид-во «NovaBook». <https://drive.google.com/file/d/1XzLTpylUL7SLFrXjMdrJoUidxzEvUWR/view>
- Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України. (2024, 28 листопада). *28 листопада 2024 року в Києві, у Залі засідань Президії НАН України, відбувся Міжнародний симпозіум «Оцінювання результатів наукових досліджень у сучасних реаліях: еволюція підходів у когнітивному, соціально-економічному та управлінському аспектах», присвячений пам'яті видатного вченого, Президента Національної академії наук України (1962-2020 роки) академіка НАН України Б.Є. Патона.* <https://stepscenter.org.ua/archives/3769>
- Інститут обдарованої дитини НАПН України. (2024). *Міжнародна науково-практична конференція «STEAM-ОСВІТА: від теорії до практики».* <http://surl.li/pjvnyr>
- Інститут педагогіки НАПН України. (n.d.). *Підручники.* <https://undip.org.ua/to-teachers/textbooks/>
- Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. (2024, 25 лютого). *Рідномовна і багатомовна освіта у контексті сталого розвитку суспільства — 2024* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=zbMctXi1POg>
- Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. (2024, 4 жовтня). *Започатковано співпрацю ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, МАН, Київського військового лицюю імені Івана Богуна.* <http://surl.li/cqmqwxl>
- Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. (2024, 12 листопада). *VI всеукраїнський відкритий науково-практичний онлайн-форум «Інноваційні трансформації у сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії».* <http://iprood.com.ua/novini/v-vseukrainskiy-vdkritiy-naukovo-praktichniy-onlayn-forum-nnovacyn-transformac-u-suchasny-osvt--vikliki,-real,-strateg/>
- Інститут проблем виховання НАПН України. (2024, 25 жовтня). *Методологічний семінар «Національна солідарність української молоді: виклики, тенденції і стратегії».* <https://ipv.org.ua/2024/seminar-24-10-2024/>
- Інститут професійної освіти НАПН України. (2024, 18 жовтня). *V Міжнародна науково-практична конференція «Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства»* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=sD6VGNlxoM&list=PLMw60BAwBNywuJt4UFDJdJXj4cpOsIVo>
- Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. (2024). *Звіт про роботу секції «Психологія мови і культури» в рамках XXXIII Міжнародній науковій конференції «Мова і культура» імені Сергія Бураго у 2024 році.* <http://psychology-naes-ua.institute/read/2895/>
- Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. (2024а, 20 червня). *«Дослідження соціально-психологічного стану населення України в умовах війни: виклики для фахової спільно-*
- ти»* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=-T9gg7E4884>
- Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. (2024b, 24 червня). *Учені НАН України і НАПН України обговорили виклики та перспективи досліджень соціально-психологічних наслідків війни — Прес-реліз.* <http://surl.li/gsnuiw>
- Інститут української мови НАН України. (2024, 10 червня). *Динаміка мовної норми в науково-освітньому дискурсі початку XXI ст. Шкільний підручник як текст* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=2gScUqde3Dk>
- Інститут цифровізації освіти НАПН України. (2024а, 12 листопада). *Онлайн-форум.* <https://iitlt.gov.ua/onlain-forum-2/>
- Інститут цифровізації освіти НАПН України. (2024b, 12 грудня). *Старт II онлайн школи.* <https://iitlt.gov.ua/start-ii-onlain-shkoly/>
- Кремень, В.Г. (2024а). Модернізація мережі, укрупнення закладів вищої освіти — ключове завдання Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки : За матеріалами виступу на круглому столі «Стратегія розвитку вищої освіти України в умовах надзвичайних ситуацій та криз воєнного стану. Розбудова мережі закладів вищої освіти України», 23 вересня 2024 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 6(2), 1-4. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6212>
- Кремень, В.Г. (2024b). Про діяльність Національної академії педагогічних наук України у 2023 році та завдання на 2024 рік : Наукова доповідь загальним зборам НАПН України 5 квітня 2024 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 6(1), 1-16. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6107>
- Кремень, В.Г., Луговий, В.І., Саух, П.Ю., Слюсаренко, О.М., & Таланова, Ж.В. (2024). *Мережа державних закладів вищої освіти України: аналіз ефективності та конкурентоспроможності* : препринт (аналітичні матеріали). Київ: НАПН України, <https://doi.org/10.37472/NAES-IHED-2024>
- Міхно, О.П. (2024, 28 травня). *З історії підручника з української мови для 4-7 класів середньої школи (1960-1980-ті роки)* [Презентація]. Педагогічний музей України. http://pmu.in.ua/wp-content/uploads/2024/05/2024_mihno-op_z-istorii-ukrainskogo-pidruchnika-z-ukrainskoi-movi-dlja-4-7-klasiv-serednoi-shkoli.pdf
- Національна академія педагогічних наук України. (2023). *Програма спільної діяльності НАН України та НАПН України на 2023-2025 роки.* <https://naps.gov.ua/ua/activities/research/nas25/>
- Національна академія педагогічних наук України. (2024, 15 листопада). *Щорічний Форум Національного центру Мала академія наук України «Інноваційні трансформації у сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії» у співпраці з НАПН України.* <https://naps.gov.ua/ua/press/%20releases/3444/>
- Програма «Екологічними стежками рідної України». (n.d.). *Головна* [Facebook page]. Facebook. Дата звернення: 17 грудня, 2024, <https://www.facebook.com/profile.php?id=100069340605059&sk=about>

Радкевич, В.О. (ред.), & Пригодій, М.А. (ред.). (2024). Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства : монографія. *Інноваційна професійна освіта*. 6(19). Київ: ІПО НАПН України, 734 с. <https://doi.org/10.32835/2786-619-X/2024/6.19>

Радомський, І.П. (2024). *Будинок учителя*. Велика українська енциклопедія. https://vue.gov.ua/Будинок_учителя

Слюсаревський, М.М. (ред.), & Чуніхіна, С.Л. (ред.). (2024) *Дослідження соціально-психологічного стану населення України в умовах війни: виклики для фахової спільноти* : матеріали круглого столу, м. Київ, 20 червня 2024 р. Інститут соціології НАН України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. Київ: Талком, 45 с., <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742486/>

ON PERFORMING IN 2024 OF THE JOINT ACTIVITIES PROGRAM OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCE OF UKRAINE AND THE NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE FOR 2023-2025

According to the results of the scientific report at the meeting of the Presidium of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine on December 19, 2024

Vasyl Kremen

DSc in Philosophy, Professor, Full Member (Academician) of NAS of Ukraine and NAES of Ukraine, President, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Volodymyr Lugovyi

DSc in Pedagogy, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, First Vice-President, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Oleh Topuzov

DSc in Pedagogy, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, Vice-President, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Iryna Reheilo

DSc in Pedagogy, Senior Researcher, Head of the Scientific and Organisational Department, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The article highlights the main results of the implementation in 2024 of the Joint Activity Program of the National Academy of Sciences of Ukraine and the National Academy of Educational Sciences of Ukraine for 2023-2025, presented at the meeting of the Presidium of NAES of Ukraine on December 19, 2024. The implementation in 2024 of the Joint Activity Program was carried out in difficult conditions of martial law, promising tasks for post-war recovery and European integration, with the aim of enhancing the effectiveness and development of the country's educational and scientific potential.*

The authors describe the main results of the implementation of the cooperation activities planned by the Program, including the interaction of research infrastructures; conducting comprehensive research; joint participation in scientific and expert activities, preparation of legislative initiatives in the field of science and education, membership in editorial boards of scientific periodicals; preparation of scientific and educational publications; holding thematic scientific, communication and exhibition events on the development of education and science, in particular within the framework of the All-Ukrainian Festival of Science, etc.

The perspective tasks for the scientific and educational areas are outlined, primarily related to the needs of ensuring the national unity of society, the military potential of the state, the post-war recovery of Ukraine and its European integration, which require urgent attention and can be solved in cooperation between NAS of Ukraine and NAES of Ukraine.

Keywords: *Joint Activity Program; National Academy of Science of Ukraine; National Academy of Educational Sciences of Ukraine; science; education; research infrastructures; development of the scientific area; development of an innovative person; martial law; post-war recovery; European integration.*

Дата публікації: 30 грудня 2024 р.